

BUCUREȘTI — ÎNFĂȚIȘARE SOCIALĂ

Extras din Anton Golopenția, *Opere complete, vol. I. Sociologie*. București: Editura Enciclopedică, 2002
Vezi, la sfârșitul documentului, adnotarea din același volum, semnată de Sanda Golopenția.

Bucureștii sunt orașul cel mai de seamă din sud-estul Europei. Între Varșovia, Constantinopol, Cairo, Milano și Budapesta, nu se găsește aglomerare, care să le poată sta față, ca mărime și dinamică.

Structura și rangul lor de azi este rodul unei așezări favorabile, ce-i predestina aproape să fie capitala Munteniei; apoi a cursului istoriei Europei de răsărit în ultimele șase secole, care favoriza orașele apropiate atât de Constantinopol cât și de Occident, și a tenacității cu care locuitorii lor au știut să-i păstreze însemnătatea odată câștigată și s-o potenteze, cu prilejul unirii de la 1859 și de la 1918.

În urma acțiunii strălucite a Domnilor de la Curtea-de-Argeș ai Țării Românești de a-și întinde stăpânirea „de la munte la mare” și până la Dunăre, scaunul Domniei s-a deplasat la răsărit și la miazăzi. Târgoviștea a ajuns să fie centrul părții de sus a țării, iar cetatea de pe Dâmbovița, din mijlocul singurei regiuni potrivite de la început pentru agricultură a câmpiei muntene („Mesopotamia românească”, cuprinsă între văile ce duc Colentina, Sabarul, Ciorogârla și Ilfovul împreună cu Dâmbovița în Argeș), Bucureștii, scaunul al doilea, cel din Țara-de-Jos.

Invazia turcilor a stăvilat trecător această evoluție. În urma pierderii ieșirii la mare, statul muntean a redevenit din nou țară de plaiuri, cu Târgoviștea capitală necontestată. Bucureștii, din calea Beglerbegului de la Sofia al Rumeliei, au rămas la margine; târg și scaun domnesc, în anii de liniște, cetate de apărare greu încercată, în anii numeroși de luptă.

Împăcarea domnilor munteni în veacul al XVII-lea cu hegemonia semilunei a avut ca urmare ridicarea Bucureștilor, așezați mai aproape de Înalta Poartă și de centrele economice mari ale Imperiului turcesc, la rangul de capitală statornică a Țării Românești.

Așa începe ascensiunea, neîntreruptă de atunci, a Bucureștilor. Ei au ajuns, în acest veac, să fie capitala politică, centrul culturii laice și centrul vieții economice din nou înfloritoare a Țării Românești și unul din târgurile de seamă ale marii unități economice a Imperiului turc.

Structura socială a Bucureștilor din această *întâie epocă a strălucirii lor* a fost foarte diferențiată. Orașul de scaun adăpostea, odată cu *Domnul*, cu *dregătorii Curții* și cu oamenii domnești și un număr însemnat de *boieri mari*, școala domnească, cu dascălii și „spudeii“ ei, organizată de Constantin Stolnicul Cantacuzino la 1678 în stilul Academiiilor umaniste ale Occidentului și populată de umaniști greci, italieni și ruși, proveniți de la școlile Constantinopolului, ale Trapezuntului, ale Lombardiei și ale Kievului și multe *fețe bisericești*. Târgul se umpluse de *meșteșugari*, care nu lucrau numai pentru populația ținuturilor din jurul Bucureștilor, ci și pentru celelalte unități economice ale țării și ale Imperiului turc și de *negustori*, ce adunau produsele și mărfurile țării, spre a le vinde în străinătate și răspândeau în țară produsele Răsăritului și ale Apusului. Meșteșugarii și mai ales negustorii străini se revărsaseră în târgul Bucureștilor, alăturându-se și suprapunându-se muntenilor, mocanilor și aromânilor: greci, bulgari, albanezi, sârbi, turci și *reprezentanți ai neamurilor care monopolizau negoțul mare al Europei de Sud-Est*: raguzani, evrei spanioli de la Salonic, armeni și sași.

Bucureștii aceștia au *aspectul orașelor din zona intermediară a Europei răsăritene*, lipsită de tradiția urbană atât a Bizanțului cât și cea a Occidentului. Au fost alcătuiți dintr-o *pânză rară de curți*: a Domnului, ale boierilor mari, și de *mănăstiri*, fiecare o gospodărie completă cu biserică, case pentru slugi și robi, cu ateliere, grajduri, grădini și livezi. Apoi dintr-un *târg*, de înfățișarea bazarelor moștenite de turci de la bizantini, învâlmășeală de șandramale în care fiecă breaslă își avea șirul ei. Pe căile de comerț ce se vărsau în el, pe cea a Brașovului și cea a Giurguiului, hanuri mari cu beciuri boltite, de zid, pentru mărfurile de preț. Se adăugau multe *mahalale răzlețe*, rânduite în jurul unei biserici și a țințirului din jurul ei, în care ședeau meșteșugarii și negustorii, grupați după credințe și neamuri. Trecerea la satele vecine era nesimțită.

Vicisitudinilor încercate de comerțul dinăuntru unității economice turcești, Bucureștii le-au rezistat mai bine decât toate celelalte orașe ale peninsulei balcanice. Pe când acestea s-au resimțit de vlăguirea treptată a Imperiului otoman și au decăzut, însemnătatea Bucureștilor, favorizați de așezarea lor în vecinătatea Austriei cu Ragusa și cu Brașovul, a sporit fără încetare. Au luat moștenirea Sofiei și a celorlalte centre economice ale Turciei europene de seamă. După 1750, Bucureștii devin tot mai mult târgul care leagă pe uscat economia Imperiului turc cu Europa Centrală și de Apus. La sfârșitul veacului al XVIII-lea au consulat la București mai toate statele comerciale ale Continentului. Bucureștii numără 70 000 de locuitori la 1831, pe când populația Sofiei scade treptat la 12 000 locuitori,

după ce întrecuse constant de la 1550 încolo cifra de 40 000. Atena are abia 10 000 (1821), Belgradul 19 000 (1846).

La începutul veacului al XIX-lea, Bucureștii intră într-o *epocă nouă* a istoriei lor.

Devin *antipodul politic al Stambulului*, centrul renașterii naționale a popoarelor din Sud-Estul Europei și se emancipează din unitatea economică a Imperiului turc, devenind *întâia poziție a expansiunii economice a Europei Centrale și a Marii Britanii în Sud-Est*.

Revoluția lui Caragheorghe de la 1804 e patronată de Constantin Ipsilanti, Domnul de atunci al Munteniei și al Moldovei: faza întâi a revoluției grecești se petrece la 1821 în Muntenia. Bucureștii au fost cartier-general în amândouă aceste acțiuni. În istoria revoluțiilor bulgărești de mai târziu, Bucureștii au, la fel, un rol însemnat. Bucureștii sunt centrul revoluțiilor românești de la 1821, de la 1840, de la 1848, care marchează etapele acțiunii de emancipare politică a Munteniei și a Moldovei și întâiele conturări ale acțiunii pentru Unirea țărilor românești. Stabilirea Capitalei Principatelor-Unite la București, și nu la Iași sau la Focșani, în 1862, consacră acest rol de *centru de forță politică al neamului românesc*.

Europeanizarea țării, care începe atunci, schimbă din temelii viața economică a Bucureștilor. Cu schimbarea costumului și a întregului stil de viață, *manufacturile numeroase din București își pierd debușeul*. Din centru manufacturier ai cărui meșteșugari aprovizionau cu țesuturi, pielărie, blănuri, obiecte de îmbrăcăminte nu numai Țara Românească ci și o bună parte din Imperiul otoman, Bucureștii devin acum *antrepozit de mărfuri europene* pentru țara întreagă (oraș „exclusivamente de consumațiune și de petrecere“, cum spune supărat Ion Ghica). Produsele țării nu se mai strâng la București, ca-n vremea când erau îndrumate spre Constantinopol. Creșterea vitelor și negoțul de ceară trece pe planul al doilea, de vreme ce Occidentul caută grâne. Iar acestea se adună în porturi, la Galați, la Brăila, la Giurgiu, de unde iau drumul Angliei. Comerțul cu țările având fiecare un alt sistem monetar și prefacerile radicale în stilul de viață al mării boierimi cheamă la viață în București o întinsă speculație valutară și cămătărească. Spre sfârșitul veacului, în urma înființării Băncii Naționale, Bucureștii devin centrul bancar al Vechiului Regat.

Structura socială a Bucureștilor și compoziția lor etnică suferă prefaceri radicale. *Ordinea socială feudală veche se descompune* sub influența transformării consacrate în Occident prin revoluțiile franceze. Regulamentul organic izbutește cu greu să temporizeze abolirea ei. Recensământul din decembrie 1830 mai deosebește o *clasă a boierilor*, o *clasă de mijloc*, *partea duhovnicească*, *ovrei* și *slugi*. La 1864 Statutul extinde și în Muntenia hotărârea din 1859 a Adunării ad-hoc a Moldovei de a desființa „privilegiile“. După aceasta, începe *regruparea structurii sociale* și a Bucureștilor *după criteriul liberal al avuției și al instrucției*.

Se conturează pături sociale noi: a latifundiarilor, a conducătorilor politici, a liber-profesioniștilor, a funcționarilor. *Funcțiunea economică devine aproape exclusiv străină, trecând pe seama elementelor aduse în țară de schimbarea spre Apus a orientării economice a țării: a evreilor, a germanilor și a ungarilor imigrați din Austria.* Pătura socială a meșteșugarilor și negustorilor de stil oriental din epoca precedentă se dizolvă: o parte din greci, sârbi, bulgari, albanezi, se repatriază, câștigând un rol de seamă în țările lor de origină, devenite între timp independente; o altă parte din ei se asimilează românilor și constituie împreună cu ace[știa] *pătura conducătoare politică și funcționărima noului stat român.* Cei ce rămân în meserii și negoț: români și evrei spanioli sunt covârșiți de valul gros al meșteșugarilor, comercianților și oamenilor de afaceri imigrați din Austria, la care se adaugă imigranți în număr mai mic din Rusia, Germania, Franța și Italia. Comparația între datele recensămintelor de la 1830 și de la 1878, învederează această transformare. La întâia din aceste date, Bucureștii, cu o populație de aproximativ 70 000 de locuitori, numărau 1 795 „sudiți“ străini (dintre care 1 226 „austriacești“, 236 ruși și unii și alții desigur, în mare parte, evrei din Galiția, 158 prusieni, 94 englezi, 80 francezi) și 2 301 evrei, 563 capi de familie. După 47 de ani, din cele 62 000 de gospodării ale Bucureștilor (178 000 suflete) aproape o treime era sub protecțiune străină (17 500). Numărul covârșitor îl alcătuiau gospodăriile de supuși austrieci (11 400), ruși (2 000), eleni (1 400) și turci (650). Germanii nu cifrau decât 750 de familii, francezii 400, italienii 200, englezii 75. Numărul evreilor (pământenii, austrieci și ruși) poate fi cunoscut din repartiția după confesiune: era de 21 000. *Slugile și agricultorii*, destul de numeroși încă în capitală, sunt de neam român.

Aspectul orașului tinde să se occidentalizeze. Barăcile din târg sunt înlocuite prin case de cărămidă. Curțile vechi dispar una după alta, dând loc la cartiere întregi. Datorită sporului vertiginos al populației (de la 70 000 în 1831, la 122 000 în 1859, la 180 000 în 1878, la 230 000 în 1895, la 340 000 în 1912) locurile virane se răresc tot mai mult în centrul orașului. Dar, cum acțiunea de reconstituire a Bucureștilor în stil occidental nu e ținută de scurt de edilitate, Bucureștii păstrează mai mult decât celelalte orașe ale Sud-Estului *pecetea înfățișării lor trecute.* Arterele drepte și complet clădite cu stil unitar sunt puține; străzile dintre ele, deși cu case recente, au păstrat atât întortochierea Bucureștilor dinainte vreme cât și năzuința locuitorilor lui de a avea o grădină.

Cu întregirea de la 1918 a statului românesc, începe o a *treia epocă în evoluția Bucureștilor.* La început rotunjirea teritoriului le primejduiește rolul de capitală. România Mare, cu conturul ei regulat, nu mai e nevoită să aibă o capitală excentrică. Se discută câțva timp transferarea capitalei la Brașov, se propune clădirea unei capitale noi în Țara Oltului. Argumentele erau foarte cu miez; Bucureștii ar fi prea depărtați de cele mai multe din ținuturile țării, prea apropiați de o graniță

de cele mai puțin sigure. Pe de altă parte, mutarea capitalei la Brașov sau în apropierea lui, dincolo de Carpați, însemna nu numai a îndeplini un comandament strategic și a înlesni tuturor ținuturilor țării un acces egal de lesnicios al capitalei, ci constituia, mai mult decât atât, o demonstrație peremptorie a convingerii neamului românesc despre caracterul definitiv al integrării Transilvaniei în statul său. Dar Bucureștii au izbutit să înlăture primejdia aceasta, rămânând capitală și în România întregită.

Misiunea nouă de capitală politică, culturală și economică a unui stat îndoit mai întins accelerează ritmul de creștere rapid de până la război al Bucureștilor. Întâii 12 ani de după sfârșitul războiului se soldează cu o dublare a populației: la data recensământului general din 1930, Bucureștii numără 630 de mii de locuitori. Numărul clădirilor se dublează în acest interval, sporind de la aproximativ 35 de mii la 73 de mii (în 1831, ele cifrau 10 300; în 1859, 14 100; în 1878, 20 300). Numărul atelierelor meșteșugărești, al întreprinderilor comerciale de transport și bancare înregistrează o creștere corespunzătoare. Acțiunea de industrializare dintre 1922–1927 și cea nouă începută în 1934, au înzestrat Bucureștii cu un număr însemnat de stabilimente industriale, transformându-l din centru comercial în *centru comercial și industrial*.

Capitală a țării, Bucureștii sunt, datorită centralizării riguroase a administrației noastre, *puntea de comandă a națiunii românești* în toate privințele. Sunt atât *centrul administrativ și militar* cât și *economic și cultural* al statului român. În anul 1930 mai bine de o șeptime din funcționarii publici și militari, aproape o șesime din populația activă în comerț și credit a țării, mai bine de o șesime din populația activă în transporturi, aproape o optime din populația activă în industrie, mai bine de o șesime din cei cu profesii consacrate sănătății, sportului, divertismentului, trăia și lucra în capitală.

Raportul dintre capitală și celelalte orașe mari ale țării evidențiază măsura în care are ea monopolul funcțiunii de centru. Într-adevăr, același recensământ a arătat că Bucureștii aglomerau de cinci ori mai mulți locuitori decât orașul mare imediat următor (Chișinăul, cu 117 mii). Iar populația capitalei reprezenta 1/6 din populația urbană a țării. Locuitorii adunați ai celorlalte 171 de orașe ale României nu cifrau, adică, decât de cinci ori mai mult decât populația Bucureștilor singuri. Din populația orașelor românești, activă atunci în administrație și armată, respectiv în comerț și credit și în profesiunile consacrate sănătății, sportului, divertismentului, se găsea la București aproape o pătrime din cea activă în administrație și armată, respectiv în industrie aproape o cincime.

Această epocă a Bucureștilor e caracterizată printr-un curent de *imigrație de elemente din ținuturile alipite*. Ea e mai pronunțată în funcțiunile de ordin economic. *Burghezia germană, evreiască și maghiară a orașelor din ținuturile alipite se răspândește în țara întreagă și vine îndeosebi la București, spre a exploata*

posibilitățile comerciale și industriale ale Vechiului Regat. Proporția evreilor locuitori statornici a sporit prin această imigrare la 11% din populația activă [a] orașului. Ungurii reprezentau la 1930, 3,8% din populația activă a Bucureștilor, germanii 2,2%.

Structura socială liberală ia contur precis în această epocă. Populația statornică a Bucureștilor cristalizează în trei pături mari: în *burghezie*, *muncitorime* și *plugari din București*. Burghezia înmănunchiază trei serii de grupuri profesionale sau de rentieri, cu același nivel de viață, cu venituri de anume înălțime, un anume grad de instrucție mediu. *Marea burghezie* e compusă din resturile boierimii și ale latifundarilor, din statul-major al fostelor partide, din conducătorii culturali (profesori universitari, academicieni, scriitori și artiști cu reputație), din ofițeri superiori, din conducătorii marilor administrații de stat (secretari-generalii, directori-generalii), din liberii profesioniști cu mare reputație (avocați, medici, arhitecți), din conducătorii economiei. Ultimele două categorii sunt compuse în bună parte din neromâni (evrei, sași, maghiari), celelalte sunt compuse din români și din elemente românzate ale vechii negustorimi și funcționării de origină balcanică (greci, albanezi, bulgari, sârbi). Centrul îl alcătuiește *burghezia mijlocie* a ofițerilor inferiori, a funcționarilor superiori din instituțiile de stat, a funcționarilor din întreprinderile particulare, a liber-profesioniștilor de rând, a membrilor corpului didactic, a comercianților cu bunăstare și a meșteșugarilor de frunte. În această treaptă a burgheziei elementele alogene țin cumpănă elementelor românești, le întrec poate chiar ca număr. *Burghezia mică* a funcționarilor de stat inferiori, a micilor negustori și a meșteșugarilor e mai mult românească. Ea nu se deosebește de *muncitorime* decât prin atitudinea mai conservatoare: nivelul de viață e aproape identic. Un element caracteristic al structurii sociale a Bucureștilor îl alcătuiește *populația flotantă*: a țăranilor, care sunt nevoiți de suprapopularea satelor din mai multe regiuni ale țării (Transilvania, Oltenia, Basarabia) să-și câștige traiul și un mic capital în orașele țării și a petiționarilor și postulanților, constrânși de organizarea centralistă a administrației noastre de a veni în capitală spre a-și obține soluționarea cererilor lor. Întâii rămân câțiva ani sau revin ani de-a-rândul în anume „sezoane“, ceilalți câteva zile. Perindându-se fără încetare, ei alcătuiesc o cotă însemnată a populației reale a capitalei.

Rezultatele definitive ale Recensământului general din 1930, care să îngăduie precizarea numerică a grosimii fiecăreia din aceste pături și trepte și a structurii lor etnice, nu sunt publicate încă. Trebuie să ne mulțumim să prezentăm aci câteva date provizorii cu privire la structura profesională și etnică a capitalei, ce ne-au fost puse la dispoziție de Institutul Central de Statistică. Categoria profesională cea mai însemnată este în anul 1930, la București, industria. Mai bine de un sfert din populația activă a capitalei (care cifrează 53% din totalul populației; 47% fiind întreținuți) lucrează în industrie (28%). E drept că cifra aceasta înglobează atât

marile întreprinderi industriale: fabricile, cât și micile ateliere meșteșugărești. În instituții publice lucrează 19,3% din populația activă, în comerț și credit 9,1%, în transporturi 5,7%, în sănătate publică, sport și divertisment 3,8%, la exploatarea solului și a subsolului 3,8%, în alte categorii 17,5%. Datele acestea ne îngăduie să precizăm aportul acestor categorii profesionale la păturile și treptele sociale prezentate mai sus. Prelucrările de până acum ale datelor recensământului din 1930 privesc numai situația în profesii, nu și nivelul de viață. Știm, de pildă, că din populația activă în industrie a Bucureștilor cei ce lucrează pe cont propriu reprezintă 16,4%, salariații 59%, ucenicii 11,7%, alții 5%, că din populația activă în comerț și credit, persoanele lucrând pe cont propriu reprezintă 24,5%, salariații 40,3%, ucenicii 7%, servitorii 24,9%, alții 3,3%. Dar nu mai știm câți dintre cei ce lucrează pe cont propriu în industrie, în comerț și credit sunt proprietari de fabrici mari și mijlocii, mari negustori și bancheri, câți mici meșteșugari și băcani, câți fac parte adică din burghezia mare, câți din cea mijlocie, câți din cea mică. Și nu știm, la fel, câți dintre salariații acestor categorii profesionale sunt funcționari, câți muncitori calificați, câți muncitori necalificați, deci câți intră în burghezia mijlocie și mică, câți în muncitorime, câți în categoria țăranilor veniți trecător în oraș ca muncitori.

Neamurile ce alcătuiesc populația Bucureștilor nu sunt reprezentate în egală măsură în toate categoriile profesionale și nici în toate treptele situației în profesii. Transporturile și agricultura, câtă se face la București, sunt, de pildă, aproape exclusiv românești (92% din totalul populației active în transporturi și în agricultură se recrutează dintre români). În instituțiile publice și în industria alimentară și prelucrarea tutunului românii sunt proporțional mai numeroși (89% respectiv 80% din totalul populației active în aceste categorii profesionale). Mai slab sunt reprezentați românii în comerț și credit (numai 58% respectiv 60% din totalul populației active în aceste profesii). Destul de slab sunt reprezentați românii și în construcții și în industria textilă și manufacturieră (69% respectiv 68%). Evreii lucrează cu deosebire în comerț, reprezentanțe, agenții și în industrie. Deși reprezintă numai 11% din populația activă a Capitalei, câte 28% din populația activă în aceste profesii se recrutează din rândul lor. De pe urma faptului că un sfert din populația activă de neam evreiesc a Bucureștilor a evitat să-și declare profesia, cifra aceasta este, probabil, considerabil mai scăzută decât cota reală a evreilor în aceste profesii. Ungurii sunt mai numeroși în lucrările de construcții, în industria lemnului, în industria metalurgică (9% respectiv 7% și 6%). Germanii se găsesc cu deosebire în exploatarea subsolului, în industria metalurgică și în comerț, reprezentanțe și agenții (6% respectiv câte 4% din totalul populației active în aceste profesii).

Românii preferă funcțiunile de stat, transporturile și comerțul: 18% din totalul populației active românești din capitală e angajată în instituții publice, 13%

în transporturi, 10% în comerț. Restul e distribuit destul de uniform în toate profesiunile. Evreii se găsesc cu deosebire în transporturi (33% din totalul populației active evreiești) și în industria textilă și manufacturieră (14,5% din populația activă evreiască a capitalei). Ungurii fac parte în mod destul de uniform din toate clasele profesionale, datorită faptului că, fiind aproape numai servitori și muncitori necalificați, sunt reprezentați în fiecare categorie de industrie ca muncitori, iar în întreprinderile de comerț și în gospodăriile de liber-profesioniști și de funcționari publici ca servitori. Așa, de pildă, 82% din ungurii ocupați în întreprinderi de credit și comerț sunt servitori. Germanii sunt precumpănitor funcționari și muncitori calificați. Se găsesc, dar, în birourile și în atelierelor industriei și în întreprinderile bancare. Sunt mai numeroși în comerț (12% din germanii activi în capitală), în instituțiunile publice (11%), în industria metalurgică (10%) și în industria textilă și manufacturieră (9%). Nivelul social al germanilor îl ilustrează faptul că, bunăoară, din cei ce activează în credit și comerț, 53% sunt salariați, adică funcționari.

Aspectul Bucureștilor s-a schimbat considerabil în această epocă. În veacul al XVII-lea și al XVIII-lea, ideea care prezida la ridicarea Bucureștilor era cea a orașului dispersat, introdus în Balcani de turci. În veacul trecut s-a urmărit acoperirea locurilor virane și înlocuirea caselor de aspect răsăritean cu altele de aspect central-european. Bucureștii vechi au dăinuit mai departe în cel modern, datorită faptului că mai toate casele noi au fost așezate în locul celor vechi și au păstrat întortochierea străzilor vechiului București. Deși alcătuiți numai din case occidentale, au rămas totuși un oraș pronunțat răsăritean al Europei prin lipsa lor aproape totală de sistematizare. Ultimii 20 de ani sunt din punct de vedere urbanistic o luptă continuă cu Bucureștii vechi și moderni. Ochii constructorilor de după război ai orașului, ce creștea într-un ritm necunoscut în Occidentul Europei, s-au ațintit asupra Americii. Bulevardul Brătianu constituie îndreptarul, pe care și-l propun Bucureștii de azi. Iar exproprierile, ce deschid calea spre Piața 8 Iunie, sunt dovada apariției preocupării de sistematizarea orașului la edilii Municipiului. Calea Victoriei, strada reprezentativă a Bucureștilor din veacul al XIX-lea, pălește tot mai mult. Dacă nu s-ar găsi pe ea Palatul Regal, ar risca să ajungă degrabă la soarta Lipscanilor, succesorii tot mai puțin arătoși ai „cearșalei“ celei mai însemnate din târgul vechiului București.

Bucureștii sunt pe calea unui progres, care nu mai are cum fi întrerupt. Acțiunea de organizare temeinică a țării întregite le va mai folosi în multe privințe. Ideea alegerii unei capitale noi, la mijlocul țării, nu-i mai poate clătina. S-ar putea întâmpla cel mult ca Brașovul să devie a doua capitală a țării. Pe șoseaua bună ce leagă Bucureștii de Brașov apar tot mai multe ferme, centre industriale, localități de vilegiatură. Nu e improbabil ca a doua treime a veacului nostru să vadă cristalizarea în mijlocul României a unei aglomerări lungi de 200 km și țara condusă din două centre, legate printr-un lanț neîntrerupt de așezări intens populate.

Casa de depuneri

Teatrul Național

SOCIOLBUC

Palatul Poștelor

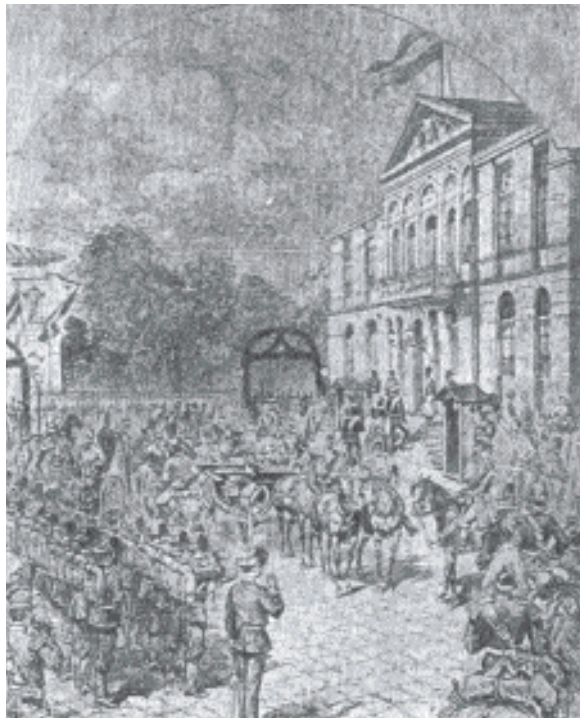

Cercul Militar
noaptea

SOCIOLBUC

Biserica Antim, înainte de reparația din 1860. După o stampă a epocii.

Sosirea țarului Alexandru II
la Palatul Domnesc din
București, în 1877. Gravură
în lemn după desenul lui
A. Ferdinandus. Colecția
A. C. Corbu.

SOCIOLBUC

Biserica Mihai-Vodă

Ateneul Român

SOCIOLBUC

Piața Universității

SOCIOLBUC

Adnotare
Sanda Golopenția, 2002

BUCUREȘTI — ÎNFĂȚIȘARE SOCIALĂ

Publicat în *Enciclopedia României*, vol. II, 1938, p. 554–559, cu 9 ilustrații în text. Semnat A.G. (siglă pe care A.G. o folosea în mod curent în „Sociologie românească” și la care am recurs sistematic în editarea *Opere*-lor și a volumului *Ultima carte*).

În lista colaboratorilor la volumul II al *Enciclopediei* s-a strecurat însă o eroare, sigla A.G. fiind pusă în corespondență cu Artur Gorovei, iar lui Anton Golopenția atribuindu-i-se sigla, nicicând utilizată în volum, Ant. G.

În scrisoarea din 4.5.1938 către Ștefania Cristescu, A.G. vorbește despre redactarea, în acea perioadă, care coincide cu serviciul militar, a textului de care ne ocupăm: „Am început din nou viața prea plină, cu cazarmă, seminar, «Sociologie [românească]» și câte o altă însărcinare întâmplătoare (acum o înfățișare a structurii sociale a Bucureștilor pentru *Enciclopedia României*)” (*CMR*, p. 246).

Vezi și comentariul la textul *Enciclopedia României* (reprodus în secțiunea *Metodă, realizări, perspective* a volumului de față).